

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Влада Русланівна Негіна

Аспірантка кафедри міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет
імені Олеса Гончара,
пр. Гагаріна 72, Дніпро, 49010, Україна
E-mail: vneginal17@gmail.com,

Олександр Юрійович Висоцький

Доктор політичних наук, професор, професор
кафедри міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет
імені Олеса Гончара,
пр. Гагаріна 72, Дніпро, 49010, Україна
Email: vysalek@gmail.com,

Vlada Niehina

Ph.D. student of the International
Relations Department,
Oles Honchar Dnipro National University,
72 Gagarin Ave., Dnipro, 49010, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2293-423X>

Oleksandr Vysotskyi

D.Sc. (Political Science), PhD (History), Professor,
Professor of the International Relations Department,
Oles Honchar Dnipro National University,
72 Gagarin Ave., Dnipro,
49010, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0712-8499>

УДК 13 +122

ТЕХНОЛОГІЇ ДВОСТОРОННІХ ІЗРАЇЛЬСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИН

Received 10 November 2022; revised 08 December mber 2022; accepted 12 December 2022

DOI: 10.15421/352232

Анотація

Автори осмислюють двосторонні ізраїльсько-китайські відносини через призму технологічного підходу, який дозволив виділити ефективні зовнішньополітичні заходи для зміцнення взаємовигідного співробітництва обох країн на міжнародній арені. Завдяки технологічному підходу автори розглядають такі заходи як технології, що стають чинником зміцнення міжнародної безпеки та глобального управління взаємозалежністю. Дослідники доводять, що розвиток двосторонніх ізраїльсько-китайських відносин був обумовлений розвитком зовнішньополітичних технологій обох країн, сприявших їх ефективному взаємному посиленню на міжнародній арені. Технології двосторонніх відносин створили ефективну взаємність між Ізраїлем та Китаєм. Для Ізраїлю важливим результатом технологічно-дипломатичного зближення з Китаєм стало здобуття більшої незалежності від США. Своєю чергою, Китай використав своє зближення з Ізраїлем як технологію боротьби проти американського впливу в регіоні. На первісному етапі налагодження двосторонніх ізраїльсько-китайських відносин помітний ефект дала китайська зовнішньополітична технологія гармонізації світу. Вагому роль також відіграли технології двосторонньої таємної дипломатії, а також технології безпекової дипломатії. В останні роки переважне значення у двосторонніх ізраїльсько-китайських відносинах проявила себе китайська геополітична технологія, що передбачає партнерство з Ізраїлем у загальній близькосхідній політиці, підриєв позицій США в регіоні та реалізацію ініціативи «Один пояс, один шлях».

Ключові слова: *технології, Ізраїль, Китай, двосторонні відносини, геополітика, міжнародні відносини.*

TECHNOLOGIES OF BILATERAL ISRAELI-CHINESE RELATIONS

Abstract

The authors study bilateral Israeli-Chinese relations through the prism of a technological approach, which made it possible to identify effective foreign policy measures to strengthen mutually beneficial cooperation between the two countries in the international arena. Thanks to the technological approach, the authors consider such measures as technologies that become a factor in strengthening international security and global governance of interdependence. The researchers prove that the development of bilateral Israeli-Chinese relations was due to the development of foreign policy technologies of both countries, which contributed to their effective mutual strengthening in the international arena. The technologies of bilateral relations have created effective reciprocity between Israel and China. For Israel, gaining greater independence from the United States was an important result of its technological and diplomatic rapprochement with China. In turn, China used its rapprochement with Israel as a technology to counter American influence in the region. At

the initial stage of establishing bilateral Israeli-Chinese relations, the Chinese foreign policy technology of harmonizing the world had a noticeable effect. Bilateral secret diplomacy technologies, as well as security diplomacy technologies, have also played a significant role. In recent years, China's geopolitical technology, which involves partnering with Israel on a common Middle East policy, undermining U.S. positions in the region, and implementing the Belt and Road Initiative, has performed well and has taken precedence over bilateral Israeli-Chinese relations.

Keywords: *technology, Israel, China, bilateral relations, geopolitics, international relations.*

Постановка проблеми.

Успішна та ефективна реалізація національних інтересів країн на міжнародній арені багато в чому залежи від технологій налагодження та зміцнення двостороннього міждержавного співробітництва між ними. Такі технології є своєрідною специфікацією, різновидом технології союзницького зв'язування, що реалізується через ініціювання союзно-договірних відносин у різноманітних сферах життя міжнародної спільноти [Висоцький 2017: 101]. Здійснення технологій двосторонніх міждержавних відносин спрямовано на ефективне взаємне посилення країн на міжнародній арені, які беруть у них участь. Такі технології створюють ефективну взаємність, яка стає чинником зміцнення міжнародної безпеки та глобального управління взаємозалежністю. Реалізація технологій двосторонніх ізраїльсько-китайських відносин є унікальним досвідом, вивчення якого є актуальним в контексті сучасних світових процесів.

Аналіз останніх публікацій.

До останніх публікацій, що присвячені розгляду особливостей ізраїльсько-китайських відносин, належать роботи таких авторів, як Г.Лаві [Lavi 2021], Й.Гузанські [Guzansky 2021], Г.Кац [Katz 2021], Т.Стікер [Sticker 2021], М.А.Куо [Kuo 2018; 2019], Д.К.Рубін [Rubin 2022], Д.Елла [Ella 2021], Я.Кац [Katz 2017], А.Бохбот [Bohbot 2017].

Аналіз праць зазначених вчених дозволив нам зробити висновок, що технології двосторонніх ізраїльсько-китайських відносин не знайшли належного вивчення та потребують окремого дослідження.

Мета роботи – визначити особливості реалізації технологій двосторонніх ізраїльсько-китайських відносин.

Методологічною основою дослідження є технологічний підхід, що дозволив авторам осмислити двосторонні ізраїльсько-китайські

відносини як комплекс ефективних зовнішньополітичних заходів, спрямованих на зміцнення взаємовигідного співробітництва обох країн на міжнародній арені. Обґрунтування доцільності та релевантності використання технологічного підходу як методологічного засобу у вивченні зовнішньо-політичної активності Ізраїлю було здійснено нами у попередніх публікаціях [Негіна, Висоцький 2020a; 2020b; 2021a; 2021b].

Виклад основного матеріалу.

Становлення ізраїльсько-китайських відносин та технологія гармонізації світу

Офіційно дипломатичні відносини між двома країнами були встановлені 24 січня 1992 року. Відтоді Китай та Ізраїль поступово покращували свої відносини, які досягли свого піку під час візиту президента Цзян Цземіня до Ізраїлю в 2000 році. З того часу чотири президенти Ізраїлю та три прем'єр-міністри здійснили офіційні візити до Пекіну, включаючи візит прем'єр-міністра Біньяміна Нетаньяху в березні 2017 року. У листопаді 2021 року президент Ізраїлю Іцхак Герцог та китайський лідер Сі Цзіньпін провели перший офіційний телефонний дзвінок. У січні 2022 року лідери обох країн обмінялися вітальними посланнями з нагоди святкування 30-річчя встановлення дипломатичних відносин, підкресливши зміцнення двосторонніх відносин [Guzansky&Lavi 2021].

Ізраїль став першою країною на Близькому Сході, яка визнала КНР у січні 1950 року. Після цього обидві сторони зробили деякі попередні кроки для встановлення офіційних дипломатичних відносин. Однак ці спроби зазнали невдачі протягом більш ніж чотирьох десятиліть, оскільки дві країни опинилися на протилежних сторонах холодної війни та зіткнулися з тиском третіх сторін. З боку Ізраїлю – Сполучені Штати, з боку Китаю – арабські країни, які перешкоджали встановленню офі-

ційних зв'язків до 1992 року.

Ізраїльсько-китайські відносини почалися в 1979 році, коли ізраїльський бізнесмен Шауль Айзенберг допоміг організувати таємну зустріч між двома сторонами, результатом якої стала перша з багатьох угод щодо передачі ізраїльських оборонних технологій Китаю. Протягом наступних двох десятиліть передача військових технологій між Ізраїлем та Китаєм досягла 1-2 мільярдів доларів США, здійснивши понад 60 транзакцій [Feith 2021].

Незважаючи на позитивний початок, ізраїльсько-китайські зв'язки зазнали негативного впливу третіх сторін, що стало перешкодою встановленню офіційних зав'язків протягом більше 40 років. У 1951 році Сполучені Штати почали тиснути на Ізраїль, щоб заморозити зв'язки з Китаєм і отримати ізраїльську підтримку щодо позиції США стосовно Корейської війни в ООН. У 1951 році відбулося різке погіршення відносин між Радянським Союзом та Ізраїлем через репресивну «справу лікарів», у якій кремлівських лікарів єврейської національності звинуватили в спробі убити Йосипа Сталіна. Китай наслідував прикладу Радянського Союзу. Китай віддав пріоритет відносинам з арабськими державами в якості частини своєї зовнішньої політики, зосередившись на тому, що тоді було відомо як «третій світ», незважаючи на те, що ізраїльська комерційна делегація відвідала Китай у 1955 році.

Надавши пріоритет відносинам з іншими країнами, і Ізраїль, і Китай відклали розвиток двосторонніх зав'язків з 1956 до початку 1970-х років. Китай продовжував розвивати відносини з арабським світом, і в 1960-х роках ставлення Китаю до Ізраїлю стало досить ворожим. Пекін запросив новостворену арабську терористичну Організацію визволення Палестини (ОВП) відкрити напівдипломатичну місію, першу в неарабській країні. Китай виступав за розв'язання ізраїльсько-палестинського конфлікту шляхом збройного опору та надавав різним палестинським фракціям військову підготовку разом зі зброєю. Після примирення між Пекіном та Вашингтоном і прийняття КНР до ООН як постійного члена Ради Безпеки на початку 1970-х років, Китай

розширив свої зовнішні зв'язки. Ізраїль підтримав заявку КНР на вступ до ООН. Це можна вважати прикладом застосування Ізраїлем технології дипломатичної підтримки зарубіжної країни на міжнародній арені. Ізраїль мав почесного консула в Гонконзі з 1961 року, а на початку 1970-х років оновив його до штатного консульства для розширення зв'язків спілкування з Китаєм. Безумовно, це було здійсненням технології розширення міжнародної комунікації на світовій арені з боку Ізраїля. Проте згадані технології були орієнтовані скоріше на ефект в стратегічній перспективі між двома країнами [Guzansky, Lavi 2021].

Протягом 1970-х років, не дивлячись на пом'якшення китайської критики на адресу Ізраїлю та кілька зустрічей між китайськими та ізраїльськими представниками, Китай уникав встановлення дипломатичних відносин з Ізраїлем, обумовлюючи такий розвиток подій врегулюванням арабо-ізраїльського конфлікту. Смерть засновника КНР Мао Цзедун та підйом реформаторського китайського керівництва в поєднанні з ізраїльсько-єгипетським мирним процесом 1977-1978 років призвели до незначної зміни ставлення Китаю до Ізраїлю. Ізраїльтяни з закордонними паспортами разом зі сторонніми посередниками продовжували неофіційні зв'язки між країнами, остереігаючись критики арабів. У той же час Китай продовжував обумовлювати офіційні зв'язки вирішенням арабо-ізраїльського конфлікту, а в 1979 році Китай висунув нову вимогу – створення Палестинської держави. З боку Китаю, це було застосуванням зовнішньополітичної технології гармонізації світу – 和而不同 (hé ér bù tóng, хе ер бу тун).

Можна вважати розгортанням цієї технології те, що починаючи з 1979 року і особливо з середини 1980-х років, ізраїльсько-китайські обміни високопоставленими особами стали більш частими. Ці обміни відбувалися через ООН, інші міжнародні організації, академічні та культурні асоціації. Мирний процес між Єгиптом та Ізраїлем змусив Китай усвідомити важливість зовнішнього посередництва в арабо-ізраїльському конфлікті. У 1984 році Китай запропонував провести міжнародну мирну конференцію під егідою п'яти постій-

них членів Ради Безпеки ООН для вирішення арабо-ізраїльського конфлікту. Ідея такої конференції вимагала, щоб КНР зайняла більш збалансовану позицію, проклавши шлях до більш широких ізраїльсько-китайських залучень [Guzansky, Lavi 2021].

Влітку 1985 року Ізраїль знову відкрив своє генеральне консульство в Гонконгу, частково для того, щоб досягти контактів з Китаєм, і публічні зустрічі між представниками зовнішньої політики, включаючи ізраїльську та китайську делегації ООН, почали відбуватися частіше. Наприкінці 1987 року відбулася зустріч на високому рівні між тодішнім міністром закордонних справ Шимоном Пересом і його колегою У Сюецянем, і до 1988 року ізраїльські туристи стікалися до Китаю. Того року Китай визнав Палестину як державу та покращив свої зв'язки з Організацією визволення Палестини (ОВП), але це не вплинуло на Західні країни, які ізолювали КНР після інциденту на площі Тяньаньмень у 1989 році.

Санкції проти Китаю відкрили двері для тісніших зв'язків з Ізраїлем щодо продажу зброї. Ізраїль почав застосовувати технологію унікального союзника та пов'язаною з нею технологією особливих вигід. Сутність цих технологій полягає у розвитку особливих відносин з державою-ізгоєм (rogue state) та реалізації за рахунок цього економічних та інших інтересів. Це нагадує нинішні китайсько-російські відносини, коли Китай отримує особливі вигоди від торгівлі з РФ, користуючись її становищем держави-ізгоя.

Між Ізраїлем та Китаєм почали розвиватися й інші зв'язки. У 1989 році China International Travel Service відкрила офіс у Тель-Авіві, а делегація китайських журналістів відвідала Ізраїль. Згодом Ізраїль відкрив академічний центр у Пекіні. Тут можемо констатувати застосування технологій туристичної та культурної дипломатії. У 1990 році Китай фактично скасував свої передумови вирішення палестинського питання, коли тодішній президент Ян Шанкунь заявив, що Китай розгляне можливість встановлення зв'язків з Ізраїлем, «якщо він змінить свою жорстку позицію та сприятиме мирним зусиллям»

На початку 1990-х років після війни в Пер-

ській затоці, під час якої Китай приєднався до Заходу, підтримавши санкції проти Іраку, Китай проклав собі шлях назад у міжнародне співтовариство. Після Мадридської мирної конференції 1991 року стосовно арабо-ізраїльського конфлікту та під час підготовки до багатосторонньої мирної конференції в Москві в січні 1992 року КНР та Ізраїль встановили офіційні відносини [Guzansky, Lavi 2021].

Відтоді заявлена політика Китаю щодо ізраїльсько-палестинського конфлікту принципово не змінилася, і, як і більшість міжнародної спільноти, Китай підтримує створення незалежної палестинської держави поряд із Ізраїлем, про що він регулярно заявляє на міжнародних форумах. Однак на практиці така позиція не завадила КНР зміцнювати свої відносини з Ізраїлем. З іншого боку, Ізраїль продовжував стикатися з проблемами, пов'язаними з необхідністю збалансувати відносини як зі Сполученими Штатами, так і з Китаєм [Кіо 2019].

Ізраїльсько-китайські технології безпекової дипломатії

Оскільки єврейська держава знаходиться в постійному оточенні ворожих держав, Ізраїль має великий досвід у веденні війн та у боротьбі з тероризмом, та, внаслідок цього, викликає зацікавленість китайської сторони, перш за все стосовно унікальної бази знань. Це створило передумови для розвитку ізраїльсько-китайських технологій безпекової дипломатії.

Починаючи з 1947 року, Ізраїль приймав участь у воєнних конфліктах з арабськими державами, а також брав участь у кампаніях проти терористичних організацій, таких як ХАМАС, Хезболла та ОВП (Організація визволення Палестини, створена у 1964 році). Завдяки цим викликам для національної безпеки Ізраїлю, йому вдалося розвинути величезну військову могутність та отримати досвід у проведенні контртерористичних заходів. Китайські експерти у військовій сфері високо оцінюють військовий потенціал Ізраїлю, інформаційну безпеку та політику проведення контртерористичних операцій. Китай прагне запозичити найкращий ізраїльський досвід, враховуючи наявність внутрішніх проблем у провінції Сінцзян, де проживають уйгури –

мусульмани тюркського походження.

Китай досяг значних успіхів у модернізації власної армії, але через відсутність реального військового досвіду, запозичує його у більш досвідчених країн. Доступ Китаю до ізраїльських військових технологій був обмеженим, але Китай все ще сподівається на значний внесок у військову модернізацію від Ізраїлю. Статті в китайських оборонних журналах висвітлюють лідерство ізраїльської оборони, командування та управління, боєдатність, оборонно-промисловою базу, включаючи продаж зброї та БПЛА, які нададуть великі можливостями для навчання Китаю.

У 1979 році ізраїльська делегація таємно прибула до Пекіну, використовуючи приватний літак ізраїльського бізнесмена Шауля Айзенберга, який був одним із 20 000 єврейських біженців у Китаї, пов'язаних із Голокостом. У складі делегації перебували чиновники оборонної промисловості, серед них генеральний директор провідної державної оборонної компанії «Israel Aerospace Industries» Габріель Гідор та високопоставлені представники Міністерства закордонних справ Ізраїлю. Китай був зацікавлений у розвитку відносин в оборонній сфері з певних причин. По-перше, ізраїльські військові технології вразили китайців. Після поразки в китайсько-в'єтнамській війни, Китай вирішив розпочати модернізацію власної армії. По-друге, частково через війни на Близькому Сході, Ізраїль мав доступ до радянських військових технологій та був знайомий з радянською військовою доктриною. У результаті Ізраїль міг би допомогти Китаю оновити своє обладнання радянського виробництва. Розпочате таємно співробітництво між країнами було пов'язано і з намаганням Китаю приймати капіталізм та відкрити торгівлю з Заходом (на той час Сполучені Штати та Китай були на шляху відновлення зв'язків). У свою чергу Ізраїль бачив у Китаї нового потенційного покупця озброєння після втрати одного з основних клієнтів з початком Іранської революції. Китайська сторона потребувала артилерійські снаряди, броню та різного типу ракети. Прем'єр-міністр Ізраїлю Менахем Бегін доручив вирішення цього питання міністру оборони Езеру Вейцману. Пер-

ші вантажі з озброєнням – танкові снаряди – Китай отримав у 1981 році. Протягом року обидві сторони не могли прийти до взаємовигідних умов в контрактах. Ізраїльтяни влаштував один довготривалий контракт, який можна використовувати в наступних угодах, але китайці не звикли підписувати складні контракти [Katz, Bohbot 2017].

Згодом, відмовившись від відвідувань Ізраїлю своїми представниками, Китай все ж таки погодився підписати контракти з Ізраїлем на сотні мільйонів доларів. Китайські представники так жодного разу й не відвідали заводи, де виготовлялося озброєння, що стало безпрецедентним випадком у світі продажу зброї. Але це свідчило про високий рівень довіри між сторонами. Китай отримав технології модернізації китайських танків, системи нічного бачення, системи електронної боротьби, ракети «Python-3» класу «повітря-повітря», технології винищувачів та технології БПЛА. Роками Ізраїль та Китай проводили таємно зустрічі, оскільки Ізраїль передбачав негативну реакцію з боку Сполучених Штатів на подібне співробітництво, а Китай – з боку Радянського Союзу та арабських країн. Безумовно, така практика засвідчила успішне застосування технологій двосторонніх таємних відносин між двома країнами [Katz, Bohbot 2017].

Після Мадридської мирної конференції 1991 року, яка призвела до підписання угод в Осло, Китай погодився офіційно встановити дипломатичні відносини з Ізраїлем. Торгівля між країнами одразу стрімко зросла, щонайменше з 100 мільйонів доларів США у 1992 році до 8 мільярдів доларів США через 20 років. За останні два десятиліття торгівля товарами та послугами між Китаєм та Ізраїлем значно зросла. Ізраїльське Центральне статистичне констатує, що вартість торгівлі між Ізраїлем і Китаєм зросла з 1,07 мільярда доларів США у 2001 році до 17,54 мільярда доларів США у 2020 році [Ella 2021]. Таким чином, Китай перетворився на найбільшого торговельного партнера Ізраїлю в Азії, ставши номером один. Використавши передові технології та військовий досвід, Ізраїль застосував технології збройної дипломатії, змусивши Китай стати союзником. Після таємного візиту до

Китаю у 1979 році, Ізраїль продовжує удосконалювати та успішно використовувати цю модель дипломатії і в наші часи [Ella 2021].

В ізраїльській системі експортного контролю відбулися суттєві зміни після двох невдач, які довготривало вплинули на ізраїльсько-китайські відносини. У 2000 році Сполучені Штати натиснули на Ізраїль, що призвело до скасування угоди з Китаєм про встановлення удосконаленої електронної бортової радіолокаційної системи PHALCON на літаках спостереження для Військово-повітряних сил Народно-визвольної армії Китаю. Сполучені Штати були стурбовані тим, що такі можливості раннього попередження дозволять Китаю отримати більший контроль над повітряним простором та змінити баланс сил у американсько-китайському конфлікті, зокрема в Тайванській протоці. США стверджували, що PHALCON є технологією США, незважаючи на протилежні заяви Ізраїлю. Значна помилка Ізраїлю полягала в безпосередньому лобюванні у Конгресі дозволу на експорт технології до Китаю. Позиція адміністрації США полягала в тому, що Конгрес не бажав отримання Китаєм технології, вбудованої в PHALCON. Лобісти Ізраїлю з обох партій були глибоко незадоволені такою поведінкою, тому Ізраїль змушено відступив. Інцидент не вплинув на загальні зв'язки американсько-ізраїльських відносини. Однак це призвело до більшої перевірки та підозр щодо передач третім особам. Після скасування угоди Ізраїль виплатив компенсацію китайській стороні у розмірі 350 мільйонів доларів США, включаючи 190 мільйонів доларів США, сплачені Китаєм наперед. Незважаючи на збентеженість Ізраїлю, цей інцидент суттєво не вплинув на ізраїльсько-китайські відносини, бо Китай вирішив звинуватити головним чином США.

У 2005 році стався другий інцидент, який стосувався модернізації (технічного обслуговування) БПЛА «Harpy». Ізраїль продав БПЛА Китаю в 1990-х роках, а потім уклав контракт на їх обслуговування. Однак у 2005 році спалахнула криза, коли Сполучені Штати виявили, що технічне обслуговування включатиме модернізацію, і звинуватили Ізраїль в обмані США щодо характеру роботи.

За словами колишнього високопоставленого чиновника Ради національної безпеки США: «цей інцидент ледь не зруйнував особливі відносини з Ізраїлем». Колишній високопоставлений чиновник Міністерства оборони Ізраїлю нагадав, що в той час члени Конгресу попередили його, що Ізраїль розглядається як «загроза національній безпеці США». Під час інциденту з БПЛА «Harpy», США припинили співпрацю з Ізраїлем у програмі «Joint Strike Fighter» F-35, яка включала розробку та придбання винищувача. Тиск США призвів до тривалих змін у відносинах Ізраїлю з Китаєм [Katz, Bohbot 2017].

Характер ізраїльсько-китайських відносин потребував змін. Значною мірою через еволюцію обох економік та політичні пріоритети кожного уряду, відносини розвивалися в кількох інших вимірах, включаючи торгівлю, інвестиції та освітній обмін. Існують прагматичні причини для взаємодії КНР з Ізраїлем. Китайці розглядають Ізраїль як країну, яка може допомогти їм стимулювати інновації, дослідження та розробки. Це особливо важливо, оскільки Китай намагається перейти від економіки, орієнтованої на інвестиції та експорт, до економіки, орієнтованої на інновації та споживання. Технології та політика Ізраїлю в галузі оборони, безпеки та боротьби з тероризмом є одним із способів вирішення проблем Китаю у військовій та внутрішній безпеці. Досягнення Ізраїлю в сільськогосподарських технологіях, медичних технологіях, водних технологіях та інших галузях техніки також мають відношення до вирішення внутрішньополітичних проблем Китаю [Feith 2021].

Геополітичний вимір відносин полягає у спробах Китаю зблизитися з Ізраїлем як ключовим союзником США у близькосхідному регіоні та підірвати глобальні альянси і партнерство США. Китай розглядає Ізраїль як партнера у власній загальній близькосхідній політиці та прагне підтримувати добрі відносини з усіма країнами регіону. Геополітична технологія Китаю щодо налагодження взаємовідносин з Ізраїлем полягає у розгляді єврейської держави як корисного вузла в ініціативі «Один пояс, один шлях», тобто в гран-

діозному баченні Китаю щодо сполучення Євразії, Африки та Європи сушею та морем. Для Ізраїлю також є багато потенційних переваг. Ізраїль працює над диверсифікацією своїх економічних відносин зі своїми традиційними торговими та інвестиційними партнерами - Сполученими Штатами та Європою - через економічні та дипломатичні міркування [Кіо 2019].

Китайські аналітики особливу увагу приділяють ефективному веденню Ізраїлем політики контртероризму. В одній із статей зазначаються передові методи виявлення та попередження терористичних актів на ізраїльській території. Китай може використовувати досвід ізраїльської боротьби з тероризмом у якості довідника у власних операціях. Обидві держави протягом тривалого часу страждають від тероризму та нетрадиційних загроз безпеці, ці виклики створюють основу для посилення антитерористичної підготовки та навчань серед поліцейських і військових сил кожної країни. Для Китаю важливий потенціал Ізраїлю в мережевій та інформаційній безпеці, як зазначають аналітики, ізраїльські приватні та державні організації розробили низку передових кіберможливостей, таких як наступальна та оборонна електронна війна, шифрування даних і методи моніторингу соціальних медіа для визначення місцезнаходження зацікавлених осіб. Ізраїль стикається з великою кількістю кібератак, тому розробляє різні національні кіберініціативи для боротьби з цією загрозою. У 2010 році Ізраїльським урядом була ухвалена Національна кіберініціатива, а вже в наступному році був запроваджений План дій з її реалізації. У 2012 році урядом Ізраїлю був створений Національний кіберштаб, задля реалізації засад національної кібербезпекової політики і нарощування технологічного потенціалу в кіберпросторі. У тому ж році була створена ізраїльська кіберполіція як суб'єкт забезпечення національної безпеки. Влітку 2010 року збільшилася кількість кібератак з боку ісламських екстремістів, через що було створено новий відділ з інформаційної безпеки при Службі безпеки (ШАБАК). Відділ займається контролем критично важливої національної інфраструктури та спеціалізується

на запобіганні кібертероризму, проведенні спеціальних операцій в глобальному інформаційному просторі. Це стало унікальним підходом Ізраїлю до досліджень, розробок та інтеграції приватної промисловості, наукових кіл і військових установ. Таким чином ізраїльська політика кіберзахисту стала особливо помітною Китаєм. На частку Ізраїлю припадає 15% світових надходжень у розвиток кібербезпеки.

У березні 2017 року прем'єр-міністр Ізраїлю Беньямін Нетаньяху під час свого візиту до голови Китаю Сі Цзіньпіна оголосив про встановлення «всебічного партнерства для інновацій» між Ізраїлем і Китаєм [Кіо 2018]. Ця ініціатива була розроблена після візиту Беньяміна Нетаньяху до Китаю в травні 2013 року, під час якого обидва уряди створили п'ять цільових груп у сферах «високих технологій, захисту навколишнього середовища, енергетики, сільського господарства та фінансування» [Хіао 2018]. Обидві сторони домовилися надавати «пріоритет зміцненню співпраці у сферах науково-технічних інновацій, водних ресурсів, сільського господарства, медичної допомоги та громадського здоров'я і чистої енергії» [Катц, Стікер 2021]. У жовтні 2018 року відбувся китайсько-ізраїльський спільний комітет з інноваційного співробітництва, який відвідала близька довірена особа Сі Цзіньпіна, віце-президент Китаю Ван Цішань разом з представниками 13 міністерств. Під час свого візиту Ван Цішань високо оцінив здобутки Ізраїлю, сказавши, що «Ізраїль є лідером у світі в електроніці, інформаційних технологіях, сучасній медицині та сільському господарстві. Китай все ще прагне досягти модернізації» [Катц, Стікер 2021]. Його заява ілюструє те, чого Китай найбільше прагне від Ізраїлю: отримати знання з політики та практики, які Ізраїль запровадив щодо інновацій та підприємництва, оскільки Китай намагається змінити свою економіку з орієнтованої на експорт та інвестиційної, на орієнтовану на споживання та інновації. З точки зору Китаю, Ізраїль представляє історію успіху того, як «нація-стартап» з невеликим населенням, може впроваджувати інновації на високому рівні та створювати великі багатонаціональні технологічні компанії, які є конкуренто-

спроможними в глобальній економіці. Історія успіху Ізраїлю сприяє розв'язанню існуючих у Китаї стереотипів стосовно євреїв як розумних, підприємливих, винахідливих і багатих. У цьому контексті китайці бачать ізраїльську економіку загалом та її науково-технічну галузь особливо корисною. Оскільки Китай займається реструктуризацією власної економіки, він прагне вчитися в ізраїльській моделі інновацій, особливо з огляду на обмеження природних ресурсів Ізраїлю.

Глобальний китайський проект «Один пояс, один шлях» (BRI) як геополітична технологія та місце Ізраїлю в її реалізації

Ізраїль характеризується як високорозвинений вільний ринок і, насамперед, як економіка заснована на знаннях. Процвітання розвиненої економіки Ізраїлю дозволяє країні мати складну сучасну мережу інфраструктури та надзвичайно потужний сектор високих технологій. Ізраїль займає друге місце за кількістю стартапів у світі після Сполучених Штатів, що чітко показує готовність основних секторів ізраїльської економіки в різних напрямках, від високотехнологічного до промислового виробництва. Ізраїль розглядає сектор національної, фізичної інфраструктури як позитивний та ефективний шлях для спрямування та стимулювання економічного зростання по всій країні. Щороку ізраїльський уряд публікує план впровадження, заснований на багаторічній програмі, призначеній для інфраструктурних проектів, із зазначенням передбачуваних національних проектів у бюджеті на рік, охоплюючи сфери транспорту, зв'язку, водопостачання, охорони здоров'я та захисту навколишнього середовища. У січні 2019 року уряд Ізраїлю опублікував багаторічну програму інфраструктурних проектів і розвитку на 2020-2024 роки. Заплановані проекти оцінюються у мільярди доларів США та відображають прихильність ізраїльського розвитку та модернізації національної фізичної інфраструктури на тлі переконання, що це дозволить інфраструктурі й надалі служити основним двигуном зростання та стимулом для економіки країни. Поточна багаторічна програма приділяє особливу увагу проектам у сфері транспорту та дорожньої інфраструк-

тури, а реалізація великих проектів у таких сферах оцінюється в сотні мільярдів доларів США. Наведене уявлення ізраїльського уряду ідеально узгоджується з ініціативою «Один пояс, один шлях». За останні роки відновили багато проектів в рамках ініціативи, які були в стадії «планування». Механізми планування зробили чесними проведення тендерів та інших конкурентних процесів, в яких могли вільно брати участь як місцеві, так і міжнародні компанії. Проекти перейшли до фази реалізації, тому за допомогою робочих працівників (як іноземних, так і місцевих) основні транспортні проекти будуть завершені протягом наступних років. Китайські компанії та групи є провідними у спеціалізації планування, будівництва та реалізації великих інфраструктурних проектів, особливо проектів «поясів» – портів, залізниць, легких рейок, трамваїв, метро та тунелі. Маючи унікальний та успішний досвід виконання масштабних інфраструктурних проектів у Китаї та по всьому світу, вони почали відігравати активну роль на арені масштабних проектів в Ізраїлі. Здебільшого, ці проекти отримують китайці [Katz, Sticker 2021].

Одним за найбільших проектів в рамках BRI на території Ізраїлю є будівництво нової головної гавані країни під назвою «Проект Хадаром» в місті Ашдод, який, як очікується, стане головними морськими воротами в Ізраїль. Він слугуватиме головним портом для імпорту та експорту вантажів і товарів. Реалізація проекту розпочалася ще у 2014 році, а будівництво закінчилося в кінці 2021 року. Доданий причальний простір вміщує найбільші у світі контейнеровози, що дозволяє ефективніше обробляти зростаючі обсяги морських вантажів. «Проект Хадаром» є флагманом транспортних проектів і прискорить потік торгівлі до Ізраїлю та з Ізраїлю [Rubin 2022].

Ще одним значущим проектом китайської геополітичної технології «Один пояс, один шлях» стало будівництво нового порту, який примикає до існуючого порту міста Хайфа на півночі Ізраїлю і має назву «порт Перської затоки» (розташовується у посеред Хайфської затоки – єдина природна гавань Ізраїлю). Будівництво розпочалося у 2015 році, а завер-

шилося у 2021 році, істотно збільшивши пропускну спроможність і швидкість морської торгівлі в Ізраїлі та за його межі, сприяючи економічному, промисловому та матеріально-технічному процвітання на півночі Ізраїлю. Як і в інших великих морських інфраструктурних проектах, новий порт переданий в оренду китайській Шанхайській міжнародній портовій групі, яка також отримала тендер на експлуатацію та обслуговування нового порту на 25 років [Stub 2021].

Не дивлячись на очевидні економічні вигоди для Ізраїлю, оцінка Сполучених Штатів дещо негативна через побоювання, що китайські портові оператори можуть відстежувати переміщення кораблів США та технічне обслуговування, а також можуть мати доступ до інформаційних систем, збільшуючи ймовірність загроз для інформації та кібербезпеки США. Колишній посол США в Ізраїлі Ден Шапіро в інтерв'ю ізраїльському ЗМІ «Times of Israel» заявив, що китайська компанія, яка керує портом, створює ризики для операцій Військово-морських сил США. Будь-яка компанія значного розміру китайського походження, ймовірно, має офіційні чи неофіційні зв'язки з урядом і, як очікується, співпрацюватиме з китайськими органами безпеки та розвідки. Зв'язки з військовою розвідкою або з китайськими операціями в Південно-Китайському морі викликають особливе занепокоєння у Сполучених Штатів. Кіберризика та потенціал для передачі чутливих технологій є основними проблемами для військових і державних зв'язків компаній, які займаються інвестиціями. З точки зору США, такі ризики також поширюються на співпрацю, яка покращує китайські військові технології чи можливості. Крім того, у зв'язку з передачею технологій існує комерційний ризик, що посилює потребу Ізраїлю у захисті власної технологічної переваги. Інвестиції в інфраструктуру представляють окрему групу проблем. Наприклад, Хайфа є частим портом заходу Шостого флоту США і служить базою для підводних човнів Ізраїлю, що змушує деяких експертів сумніватися в компромісі між економічною цінністю та ризиками для безпеки, спричиненими потенційним китайським спо-

стереженням за морським портом. У вересні 2018 року контр-адмірал (у відставці) Шауль Хорев, директор Дослідницького центру морської політики та стратегії Хайфського університету та колишній заступник начальника військово-морських операцій, зазначив, що Військово-морські сили Ізраїлю ставлять під загрозу свої відносини з Шостим флотом, дозволивши китайській компанії керувати портом [Guzansky, Lavi 2021].

Варто згадати і кілька великих проектів будівництва доріг, які продовжують виконуватися в Ізраїлі на регулярній основі. Протягом останнього десятиліття Ізраїль зробив величезний крок у розвитку та розширенні існуючої мережі доріг по всій країні, побудувавши багато нових доріг, а інші були розширені або перетворені на автостради. Прикладом такого значного проекту є будівництво нової дороги – Дороги 15 км, біля нещодавно відремонтованого в'їзду до Єрусалиму, столиці Ізраїлю, де виникали щоденні великі затори, які ізраїльський уряд намагався зменшити. Планування та будівництво нової дороги – втілення великого інженерного досягнення, оскільки рельєф Єрусалиму та навколо нього є складним, це пов'язано як з розташуванням міста на висоті, так і через гірську місцевість, на якій воно побудовано [Katz, Sticker 2021].

З початку тисячоліття Ізраїль зосереджувався на значних інвестиціях в інфраструктурні проекти по всій країні і продовжує прагнути розвивати та вдосконалювати, на регулярній та постійній основі, ті інфраструктурні проекти, які вважаються для країни важливими, охоплюючи будь-який можливий сектор промисловості. Ізраїль відкрив пропозиції численним гравцям у секторі інфраструктури, як місцевим, так і міжнародним. Можливість аналогічним чином підвищити свою репутацію та інвестувати в унікальні і прибуткові інфраструктурні проекти в Ізраїлі особливо тим, хто приймає участь в амбітному китайському проекті «Один пояс, один шлях» [Xiao 2018].

Висновки.

Отже, розвиток двосторонніх ізраїльсько-китайських відносин був обумовлений розвитком зовнішньополітичних технологій

обох країн, сприявших їх ефективному взаємному посиленню на міжнародній арені. Технології двосторонніх відносин створили ефективну взаємність між Ізраїлем та Китаєм. Для Ізраїлю важливим результатом технологічно-дипломатичного зближення з Китаєм стало здобуття більшої незалежності від США. Своєю чергою, Китай використав своє зближення з Ізраїлем як технологію боротьби проти американського впливу в регіоні. На первісному етапі налагодження двосторонніх ізраїльсько-китайських відносин дала помітний ефект китайська зовнішньополітична технологія гармонізації світу. Вагому роль також

відіграли технології двосторонньої таємної дипломатії, а також технології безпекової дипломатії. В останні роки переважне значення у двосторонніх ізраїльсько-китайських відносинах продемонструвала китайська геополітична технологія, що передбачає партнерство з Ізраїлем у загальній близькосхідній політиці, підриєв позицій США в регіоні та реалізацію ініціативи «Один пояс, один шлях». Остання має об'єднати Євразію, Африку та Європу сушею та морем. Передбачається побудувати величезну мережу інфраструктури – дороги, залізниці, порти, трубопровід, щоб з'єднати Китай із сусідами та світом.

Бібліографічні посилання

- Ella, D. (2021). *Chinese Investments in Israel: Developments and a Look to the Future*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.inss.org.il/publication/chinese-investments/> (дата звернення 20.10.2022)
- Ella, D. (2021). *Trade in Goods and Services Between Israel and China in the Era of COVID-19*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.inss.org.il/publication/israel-china-trade/> (дата звернення 20.10.2022)
- Feith, D. (2021). *Israel's growing ties to China are testing its relationship with the U.S.* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/07/06/israels-growing-ties-china-are-testing-its-relationship-with-us/> (дата звернення 20.10.2022)
- Guzansky, Y., Lavi, G. (2021) *Relations between China and the Gulf States: Opportunities and Risks for Israel*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.inss.org.il/publication/china-gulf-states/> (дата звернення 20.10.2022)
- Katz, G., Sticker, T. (2021). *CDR – The Belt and Road Initiative*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://iclg.com/cdr-essential-intelligence/1100-cdr-the-belt-and-road-initiative-2021/israel> (дата звернення 01.11.2022)
- Katz, Y., Bohbot, A. (2017). *How Israel Used Weapons and Technology to Become an Ally of China*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.newsweek.com/china-israel-military-technology-beijing-jerusalem-saul-eisenberg-weapons-607117> (дата звернення 20.10.2022)
- Kuo, M.A. (2018). *China and Israel in the Belt and Road Initiative*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://thediplomat.com/2018/09/china-and-israel-in-the-belt-and-road-initiative/> (дата звернення 28.10.2022)
- Kuo, M.A. (2019). *Israel Balancing US-China Relations: Geostrategic Context*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://thediplomat.com/2019/04/israel-balancing-us-china-relations-geostrategic-context/> (дата звернення 01.11.2022)
- Rubin, D.K (2022). *Best Project Airport/Port: HaDarom Port*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.enr.com/articles/55530-best-project-airportport-hadarom-port> (дата звернення 28.10.2022)
- Stub, Z. (2021). *Israel set to open massive new Haifa port September 1*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.jpost.com/israel-news/israel-set-to-open-massive-new-haifa-port-september-1-674606> (дата звернення 20.10.2022)
- Xiao, X. (2018). *The “Belt and Road Initiative” and China-Israeli Relations*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19370679.2016.12023285> (дата звернення 22.10.2022)
- Висоцький, О.Ю. (2017). Легітимізаційні технології в міжнародних відносинах. *Грані*, 20(10), 98-104. DOI: 10.15421/1717138
- Негіна, В.Р., Висоцький, О.Ю. (2020а). Латиноамериканський вектор зовнішньої політики Ізраїлю: технологічний вимір. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 12(2), 94-103. DOI:10.15421/352039

- Негіна, В.Р., Висоцький, О.Ю. (2020b). Реалізація технологій зовнішньої політики Ізраїлю через проізраїльське лобі у США. *Політологічний вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 84, 203-217. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/64> (дата звернення 20.10.2022)
- Негіна, В.Р., Висоцький, О.Ю. (2021a). Африканський вектор зовнішньої політики ізраїлю: технологічний вимір. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 13(1), 130-139. DOI: 10.15421/352115
- Негіна, В.Р., Висоцький, О.Ю. (2021b). Технологія периферії як інструмент зовнішньої політики Ізраїлю. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 13(2), 95-107. DOI: 10.15421/352129

References

- Ella, D. (2021). *Chinese Investments in Israel: Developments and a Look to the Future*. Retrieved October 20, 2022 from <https://www.inss.org.il/publication/chinese-investments/>
- Ella, D. (2021). *Trade in Goods and Services Between Israel and China in the Era of COVID-19*. Retrieved October 20, 2022 from <https://www.inss.org.il/publication/israel-china-trade/>
- Feith, D. (2021). *Israel's growing ties to China are testing its relationship with the U.S.* Retrieved October 20, 2022 from <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/07/06/israels-growing-ties-china-are-testing-its-relationship-with-us/>
- Guzansky, Y. & Lavi, G. (2021). *Relations between China and the Gulf States: Opportunities and Risks for Israel*. Retrieved October 20, 2022 from <https://www.inss.org.il/publication/china-gulf-states/>
- Katz, G. & Sticker, T. (2021). *CDR – The Belt and Road Initiative*. Retrieved November 1, 2022 from <https://iclg.com/cdr-essential-intelligence/1100-cdr-the-belt-and-road-initiative-2021/israel>
- Katz, Y. & Bohbot, A. (2017). *How Israel Used Weapons and Technology to Become an Ally of China*. Retrieved November 1, 2022 from <https://www.newsweek.com/china-israel-military-technology-beijing-jerusalem-saul-eisenberg-weapons-607117>
- Kuo, M.A. (2018). *China and Israel in the Belt and Road Initiative*. Retrieved October 28, 2022 from <https://thediplomat.com/2018/09/china-and-israel-in-the-belt-and-road-initiative/>
- Kuo, M.A. (2019). *Israel Balancing US-China Relations: Geostrategic Context*. Retrieved November 01, 2022 from <https://thediplomat.com/2019/04/israel-balancing-us-china-relations-geostrategic-context/>
- Niehina, V.R. & Vysotskyi, O.Y. (2020a). Latynoamerykanskiy vektor zovnishnoi polityky Izrailiu: tekhnolohichniy vymir [Latin American Vector of Israel's Foreign Policy: Technological Dimension]. *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 12(2), 94-103. DOI: 10.15421/352039 (in Ukrainian)
- Niehina, V.R. & Vysotskyi, O.Y. (2020b). Realizatsiia tekhnolohii zovnishnoi polityky Izrailiu cherez proizrailiske lobi u SSHA [Application of Israeli foreign policy technologies through the pro-Israel lobby in the United States]. *Politolohichniy visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 84, 203-217. Retrieved October 20, 2022 from <https://zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/64> (data zvernennia 20.11.2022) (in Ukrainian)
- Niehina, V.R. & Vysotskyi, O.Y. (2021a). Afrykanskiy vektor zovnishnoi polityky izrailiu: tekhnolohichniy vymir [African Vector of Israel's Foreign Policy: Technological Dimension]. *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 13(1), 130-139. DOI: 10.15421/352115 (in Ukrainian)
- Niehina, V.R. & Vysotskyi, O.Y. (2021b). Tekhnolohiia peryferii yak instrument zovnishnoi polityky Izrailiu [Technology of periphery as a Foreign Policy tool of Israel]. *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 13(2), 95-107. DOI: 10.15421/352129 (in Ukrainian)
- Rubin, D.K. (2022). *Best Project Airport/Port: HaDarom*. Retrieved October 28, 2022 from <https://www.enr.com/articles/55530-best-project-airportport-hadarom-port>
- Stub, Z. (2021). *Israel set to open massive new Haifa port September 1*. Retrieved October 20, 2022 from <https://www.jpost.com/israel-news/israel-set-to-open-massive-new-haifa-port-september-1-674606>
- Vysotskyi, O. Y. (2017). Lehitymatsiyni tekhnolohiyi v mizhnarodnykh vidnosynakh [Technologies of legitimation in international relations]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 20(10), 98-104. DOI: 10.15421/1717138 (in Ukrainian)
- Xiao, X. (2018). *The “Belt and Road Initiative” and China-Israeli Relations*. Retrieved October 22, 2022 from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19370679.2016.12023285>